

вихователя наявності ґрунтового педагогічного досвіду та систематичної теоретичної підготовки з актуальних питань розвитку, навчання та виховання маленьких дітей.

Висновок. Взаємодія вихователя групи дітей раннього віку з батьками вимагає системного проведення ґрундової, систематичної і поетапної роботи з підвищення рівня знань, умінь і навичок вихователя у взаємодії з сім'єю. Доцільно організована взаємодія педагога і батьків повинна мати на меті формування активної педагогічної позиції батьків.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі труднощів, які виникають у батьків під час виховання дитини раннього віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доронова Т. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями // Дошкольное воспитание, 2004. – №1.-С.60-68.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2004. – 1440 с.
3. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / Упорядники Крутій К.Л., Маковецька Н.В. – Запоріжжя: ЛПІС.Лтд., 2005. – С.39-57.
4. Основы дошкольной педагогики / Под ред. А.В. Запорожца, Т.А. Марковой. – М.: Педагогика, 1980. – 272 с.
5. Педагогічний словник для молодих батьків. – К.: ДЦССМ, 2002. – 348 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: “Академвидав”, 2004. – 456 с.
7. Ревенчук В.В. До суті поняття “педагогічна взаємодія” // Наукові записки. – 2003. – №1. – С.26-28
8. Сергиенко Т.Е. Взаимодействие педагогов и родителей в формировании здорового образа жизни дошкольников: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 Санкт-Петербург, 2007. – 17 с.
9. Українська енциклопедія. У 3-х т. – Т.2. – К.: Укр. Енциклопедія, 1976. – С.123-129.
10. Филиппова Г. Г. Психология материнства. – М.: Педагогика, 1999. – С.45-78.

УДК 371.134:373.3

Є.С. Дехтяр

РЕФЛЕКСИВНА ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЛЯМ ТА ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної педагогічної науки, а саме, рефлексивній основі підготовки вчителя початкових класів до забезпечення принципу наступності між дитячим садком і початковою школою. На основі аналізу стану розробленості цієї проблеми у науковій теорії та педагогічній практиці виявлено та уточнено сутність таких понять, як “наступність”, “рефлексія”. В статті визначено роль та місце наступності в педагогічному процесі початкової школи й охарактеризовані особливості рефлексії, як однієї з умов підготовки вчителя, і як важливої передумови його професійного вдосконалення.

The actual problem of Pedagogics, to be more exact, the reflexion's basic of teacher's preparation of junior forms for fulfilment of the concept of continuation between kindergardens and nursery schools is under consideration in this article. Due to the analysis of the condition of this problem considering in the scientific theory and teaching practice the main point of such notions as: “continuation”, “reflexion” was indicated and singled out. The role and the place of continuation in the pedagogical process of nursery schools were defined in this article and the peculiarities of reflexion as an important precondition of a professional improvement of teachers were characterised.

Постановка проблеми. Для сучасного суспільства характерна постійна модернізація змісту, форм, методів й засобів навчання, впровадження новаторських ідей, інноваційних технологій, реалізація пріоритетних напрямків реформування навчально-виховного процесу. Тому школі зараз потрібен новий вчитель, здатний оперативно реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві, змінювати свою власну діяльність в напрямленні її максимальної адекватності соціальним потребам теперішнього часу та бути готовим до вирішення нагальних проблем освіти, однією з яких є забезпечення наступності між дошкіллям і початковою школою.

Отже, сучасні умови розвитку освіти спричиняють необхідність відповідної професійно-педагогічної підготовки вчителя початкових класів, яка повинна бути спрямована як на розвиток професійно-значущих умінь, так і на розвиток особистісних якостей. Особливого значення та актуальності в даному контексті набуває рефлексія, як одна з ключових складових педагогічного професіоналізму. Зміст рефлексії полягає у прагненні педагога до відображення себе “очима” учнів, до аналізу своїх дій, вчинків, якостей. На рефлексивній основі учитель початкових класів буде здатний вирішувати проблему наступності на більш високому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення принципу наступності між дошкіллям і початковою школою та підготовки вчителя привертало до себе увагу багатьох педагогів й психологів ще з середини XIX ст. Над цією проблемою працюють багато сучасних науковців. Психолого-педагогічні аспекти наступності розроблені А.Богущ, В.Деркач, Д.Ельконіним, О.Запорожцем, С.Ільченко, Л.Климко, Н.Кулаченко, В.Ликовою, Н.Лубенець, О.Матвієнко, А.Середницькою, які крім теоретичного, розкривають важливість її науково-практичного вирішення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Можна сказати, що наступність двох перших щаблів освіти – дошкільної та початкової шкільної – проблема багатоаспектна. При цьому акцент, як правило, ставився на обговорення питань готовності шестирічних дітей до навчання у школі. І тут на перший план виступає рівень розвитку інтелектуальних функцій та наявний рівень знань, умінь та навичок. Але все ж таки мало хто наголошував на тому, що успіх забезпечення принципу наступності між дошкіллям і початковою школою пов'язаний з особистістю вчителя та залежить від його педагогічної компетентності, основним показником якої є особистісні якості, зокрема, здатність до рефлексії.

Тому *метою статті* є розкриття рефлексивних основ підготовки вчителя початкових класів до вирішення проблеми наступності між дошкіллям і початковою школою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні шкільні програми висувають підвищені вимоги до здатності дитини вчитися, а інтелектуальне та психофізичне навантаження на сьогоднішніх шестирічних першокласників дуже зросло. Тому сьогодні, як ніколи, система неперервної державної освіти має забезпечувати наступність між її ланками і бути спрямованою на цілісність та гармонійний розвиток кожної дитини. У Законі України “Про загальну середню освіту” зазначено, що початкова школа продовжує лінію дошкільного розвитку дитини, формування її особистості, еволюційно плавно підхоплює досягнення дошкільного дитинства [3: 61].

Аспекти наступності за різними напрямками досліджувались вітчизняними та зарубіжними науковцями, зокрема: у навчанні та вихованні учнів загальноосвітніх шкіл (Б.Алієва, В.Сенько та ін.), у т.ч. на різних вікових етапах (С.Архангельський, Ю.Бабанський, Л.Іщенко, О.Мороз та ін.), у викладанні окремих дисциплін (Н.Лисенко, М.Машовець та ін.), профільній підготовці спеціалістів (Б.Ананьєв, О.Бушля та ін.), роботі дитячого садка та школи (Я.Коменський, І.Песталоцці, С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський, на сучасному етапі – О.Кононко, З.Плохій, Д.Струннікова та ін.), у формуванні навчальних умінь (І.Гончарова, Г.Тарасенко та ін.), а також розроблялися

філософські (Г.Ісаєнко) та психолого-педагогічні основи наступності (Л.Виготський, В.Давидов, Д.Ельконін, О.Запорожець, В.Поліщук, С.Савіна).

Наступність у психолого-педагогічній літературі трактується як: філософська категорія (Г.Ісаєнко), педагогічна проблема (О.Венгер, Є.Гугель, Я.Коменський та ін.), дидактичний (В.Мадгізон), загальнонауковий (М.Махмутов, І.Лернер), психолого-педагогічний (В.Давидов), загальнодидактичний (Ю.Бабанський, О.Мороз) принцип. Нині популярним залишається трактування наступності як ускладнення комплексу знань, умінь, навичок (за умов систематичного використання певних форм, методів, технологій, засобів, прийомів організації навчально-виховного процесу) із послідовним їх розширенням та поглибленням за узгодженого переходу від однієї ланки до іншої в педагогічному процесі [6: 2]. Принцип наступності за Л.Давидовою, полягає, насамперед, у збереженні зв'язку між побудовою навчального процесу в початковій школі і тим типом життєвих знань, яких дитина набуває ще до школи [2: 15]. С.Ільченко пояснює наступність, як адаптивне встановлення необхідних й достатніх зв'язків між наявними можливостями суб'єкта й новими вимогами до нього [4: 334]. Такі трактування не є новими в педагогіці, а численні дослідження в даній області навіть дозволили виділити складові принципу наступності, як от: нормативно-правова, змістова, організаційно-процесуальна, результативно-моніторингова [5: 13].

Однак сьогодні практика показує, що наступність у змісті виховання та навчання дошкільників і учнів у державних стандартах освіти, її дошкільної і початкової ланок не простежується, а взаємозв'язок між цими ланками освіти теж залишається декларативним. Кожний з розроблених документів є вагомим доробком вчених і заслуговує на схвалення. Але водночас жодний з них не враховує ні досягнення у розвитку, навчанні і вихованні дітей за перші шість років життя, ні перспектив того, з чим вони зустрінуться у початковій школі [6: 1]. Між тим взаємозв'язок та взаємовплив дошкільної і початкової освіти очевидний й незаперечний, а наступність між ними має здійснюватися за певними параметрами:

- 1) наступність у змісті навчання й виховання;
- 2) наступність у формах і методах освітньої роботи;
- 3) наступність у педагогічних вимогах і умовах виховання й навчання дітей [1: 38].

Крім того, слід зазначити, що сучасна гуманістична освітня парадигма вимагає побудови такого педагогічного процесу, який б найбільш повно враховував особливості психічного розвитку дитини, як-от, опосередкований і безперервний його характер, єдність, розгортання в часі, стадіальність, збереження попереднього в новому, тобто внутрішня наступність стадій, спадкоємність, рефлексивна природа. Отже, можна сказати, що психічний розвиток особистості накладає вимоги до побудови навчально-виховного процесу, який має будуватися на засадах єдності його складових та забезпеченні принципу наступності, як процесу рефлексивної природи. І, так чи інакше, результативність професійно-педагогічної діяльності вчителя в даній сфері потрібно ставити в безпосередню залежність від формування в майбутнього педагога здатності до рефлексії, як вміння виділяти підставу професійної діяльності, вчинків, навчальних труднощів як учня, так і власних [1: 38].

Рефлексія є однією з основних вимог до вчителя початкових класів. Але вона не розвинеться, якщо вчитель не проявить нахилу до роздумів над самим собою та своєю педагогічною діяльністю. Важливою функцією рефлексії, за словами С. Рубінштейна, є функція забезпечення свідомого відношення суб'єкта, в даному випадку вчителя, до діяльності, яку він здійснює [1: 39]. На нашу думку, рівень розвитку рефлексії вчителя стає визначним фактором досягнення вчителем професіоналізму, зокрема у контексті забезпечення наступності між двома першими ланками освіти. Адже саме рефлексія допомагає узгодити дії вихователя та вчителя початкових класів, намітити план сумісної діяльності по забезпеченню наступності, коректувати свою діяльність за необхідністю, надає можливість вихователям й вчителям удосконалювати методи навчання і виховання, і як

результат – покращувати якість своєї роботи. Завдяки рефлексивності педагога-дошкільника та вчителів початкових класів об'єднані спільним завданням, спільною логікою роботи, спільними уявленнями про можливості дітей.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У життєвому циклі розвитку і формування особистості особливої значущості набуває безперервність її освіти, ефективність якої залежить від реалізації таких її принципів, як наступність, спадкоємність, перспективність і готовність. Відповідно до цього одним з важливих напрямів модернізації освітньої галузі стає забезпечення наступності між її дошкільною і початковою ланками. Наступність, виступаючи основною умовою переходу дитини від дошкільного навчального закладу до початкової школи, забезпечує неперервність освітнього простору дошкільників і молодших школярів, цілісний особистісний розвиток кожної дитини, створює середовище для повної соціальної і особистісної життєдіяльності дитини, її творчого розвитку, навчання, виховання, реалізації пізнавальних потреб протягом дошкільного дитинства і планового переходу до вищих освітніх ступенів.

Реалізація єдиної лінії розвитку, навчання і виховання, і, забезпечення тим самим неперервності освіти, буде більш ефективною через вирішення певних протиріччя й виходу зі складних ситуацій в процесі навчання. І успіх цієї справи, в свою чергу, багато в чому залежить від учителя, як центральної фігури, від якої, в свою чергу, залежить успіх усіх перетворень, які здійснюються в освіті. Адже побудувати навчальний процес без урахування особистісних якостей педагога просто неможливо.

Саме тому необхідною умовою встановлення реальної, а не удаваної наступності між дитячим садком та школою є належна професійно-педагогічна підготовка вчителя. І одним з аспектів такої підготовки є формування здатності педагога до рефлексії, що забезпечує узгодженість дій вихователя і вчителя у розв'язанні даної проблеми, і яка, крім того, є найважливішим фактором особистісного самовдосконалення.

Отже, все це дає підставу стверджувати, що тільки спільна діяльність педагогів, здатних до рефлексії, дозволить розширити і якісно покращити подальший пошук оптимальних шляхів вирішення даної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аншукова Е. Организация работы по преемственности между ДООУ и общеобразовательной школой // Начальная школа. Плюс до и после. – 2004. – №10. – С. 38-42.
2. Давыдова Л.И. Преемственность в работе детского сада и школы // Начальная школа. – 1991. – №2. – С.15-16.
3. Закон України “Про загальну середню освіту” // Нормативно-правове забезпечення освіти. У 4ч. – Х.: Видав. гр. “Основа”, 2004. – Ч.1. – С.59-86.
4. Ильченко С.В. Преемственность дошкольного и начального образования // Педагогика вищої та середньої школи: Зб. наук. праць: Вип. 9. – Кривий Ріг, 2004. – С. 333-336.
5. Прокопенко В. Сьогодні – п'ятирічні, а завтра – школярі // Дошкільне виховання. – 2004. – №11. – С. 12-13.
6. Середницька А.Д. Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти // Початкова освіта. – 2003. – №47. – С.1-2.

УДК 371.134

Г.В. Джевага

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються особливості підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до організації учнів проводити дослідження сільськогосподарського профілю.